

**Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Νομικής**

***ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ***

Θέμα:

**Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ**

Υπεύθυνος Καθηγητής: Ανδρέας Δημητρόπουλος

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή: Μαριέττα Βαρβέρη

Αριθμός Μητρώου: 13400500025

Τηλέφωνο: 6976992998

Ακαδημαϊκό Έτος 2006-2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΤΟ ΘΕΜΑ	4
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ	4
1. ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ	6
Ορισμός	6
Δίκαιο της ιθαγένειας	7
Ιθαγένεια και συναφείς έννοιες	7
2. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	9
3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	12
4. Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ	13
Γενικά για την απώλεια της ιθαγένειας	13
Α. Άρθρο 16 Κ.Ε.Ι.-Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας	13
ι) Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας μετά από εκφρασθείσα βούληση (άρθρο 16§1 περ. α Κ.Ε.Ι.)	13
ii) Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω ανάληψης δημόσιας υπηρεσίας σε αλλοδαπή πολιτεία (άρθρο 16§1 περ. β Κ.Ε.Ι.)	15
iii) Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους του κεκτημένου και αλλοδαπή ιθαγένεια προσώπου (άρθρο 16§2 Κ.Ε.Ι.)	16
Β. Άρθρο 18 Κ.Ε.Ι.-Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω δήλωσης αποποίησης	17
Γ. Άρθρο 19 Κ.Ε.Ι.-Απώλεια ελληνικής ιθαγένειας τέκνων πολιτογραφηθέντων Ελλήνων	18
Δ. Άρθρο 20 Κ.Ε.Ι.-Αποβολή ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας από αλλοδαπό	18
Ε. Άρθρο 21 Κ.Ε.Ι.-Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα	19
Στ. Άρθρο 17 Κ.Ε.Ι.-Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εκπτώσεως	20
ι) Λόγω αναδοχής δημόσιας υπηρεσίας (άρθρο 17§ 1 περ. α)	20
ii) Λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια (άρθρο 17§1 περ. β)	21
5. ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΪΣΧΥΣΑΝ ΔΙΚΑΙΟ	23
Α. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους	23
Β. Έκπτωση λόγω απόκτησης αλλοδαπής ιθαγένειας κατά παράβαση του άρθρου 14 Ν.Δ. 3370/1955	25
Γ. Αποστέρηση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αντεθνικής δράσης	26
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΕΠΙΛΟΓΟΣ	27
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	28
SUMMARY	28
ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΛΗΜΜΑΤΑ	29
MOST IMPORTANT ENTRIES	30
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	32
Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας	32
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	53

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Κ. = Αστικός Κώδικας

Α.Ν. = Αστικός Νόμος

Α.Π. = Άρειος Πάγος

Ε.Ε.Δ.Α. = Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Κ.Ε.Ι. = Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας

Ν.Δ. = Νομοθετικό Διάταγμα

Σ.τ.Ε = Συμβούλιο της Επικρατείας

ΥΠ.ΕΣ.Δ.Δ.Α. = Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης
και
Αποκέντρωσης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΘΕΜΑ

Το θέμα της παρούσας εργασίας αποτελεί η απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας. Η ιθαγένεια αποτελεί έναν θεσμό με κεφαλαιώδη σημασία, καθώς μέσω της ιθαγένειας οι πολίτες ενός κράτους αποκτούν ορισμένα δικαιώματα και υποχρεώσεις που τους διαχωρίζουν από τους αλλοδαπούς και τους ανιθαγενείς.

Η ιθαγένεια αποτελεί επίσης και η ίδια ένα αυτοτελές δικαίωμα, το οποίο προστατεύεται από το Σύνταγμα στο άρθρο 4§3. Επομένως, η απώλεια της ιθαγένειας είναι απώλεια ενός συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος και γι' αυτό το λόγο μπορεί να επέλθει μόνο για λόγους που αναφέρονται περιοριστικά στο Σύνταγμα ή λόγω της βούλησης του ατόμου που όμως δεν θα πρέπει να οδηγεί σε φαινόμενα ανιθαγένειας.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

Η εργασία ξεκινά με τον ορισμό της ιθαγένειας και του δικαίου αυτής ως μια πρώτη προσέγγιση στο θέμα και συνεχίζει με το διαχωρισμό της έννοιας της ιθαγένειας από τις έννοιες της υπηκοότητας και της εθνικότητας με σκοπό να αποτραπεί τυχόν σύγχυση μεταξύ των εννοιών αυτών. Ακολουθεί μια σύντομη ιστορική αναδρομή στους κανόνες δικαίου που αφορούσαν ή αφορούν την ιθαγένεια, ώστε να γίνει αντιληπτός ο μεγάλος αριθμός των νομοθετημάτων σχετικά με το θέμα και η σημασία που του απέδιδε ανέκαθεν ο έλληνας νομοθέτης, και μια επίσης σύντομη αναφορά στις σημαντικότερες γενικές αρχές του ελληνικού δικαίου της ιθαγένειας που αποτελούν τις βάσεις πάνω στις οποίες στηρίζεται το όλο δίκαιο της ιθαγένειας.

Στη συνέχεια, αναφέρονται κάποια γενικά στοιχεία για την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας και αμέσως μετά αναλύονται οι επιμέρους λόγοι απώλειας της ιθαγένειας κατά τον Κώδικα

Ελληνικής Ιθαγένειας. Η έκπτωση ως λόγος απώλειας της ιθαγένειας τοποθετείται στο τέλος λόγω της ιδιαίτερης σημασίας της εξαιτίας της μεγάλης ηθικής απαξίας που αυτή επιφέρει αλλά και εξαιτίας των ζητημάτων αντισυνταγματικότητας που έχουν δημιουργηθεί σχετικά με αυτή. Ακολουθεί μια αναφορά στους σημαντικότερους καταργηθέντες κανόνες σχετικά με την απώλεια της ιθαγένειας, που καταδεικνύουν την αλλαγή της στάσης του νομοθέτη διαχρονικά προς την κατεύθυνση της αρχής της ατομικής ελευθερίας ως προς την ιθαγένεια αλλά και της ισότητας. Τέλος, υπάρχει ένας σύντομος επίλογος με τα σημαντικότερα συμπεράσματα από την εργασία.

Γίνεται προσπάθεια να παραμείνουμε αυστηρά μέσα στα πλαίσια του θέματος ως απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας. Παρόλα αυτά κάποιες αναφορές σε γενικότερα ζητήματα ιθαγένειας κρίθηκαν απαραίτητες ώστε να γίνει κατανοητό το θέμα μέσα στο πλαίσιο του γενικότερου δικαίου της ιθαγένειας και όχι αποκομμένο από αυτό.

1. ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

Ορισμός

Ιθαγένεια είναι ο δημοσίου δικαίου δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας αυτός ανήκει. Την προσδίδει στο άτομο αποκλειστικά το κράτος¹ σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο. Πρόκειται όμως για δεσμό προς το ίδιο το κράτος και όχι προς ορισμένο δίκαιο κράτους².

Σημαντικό είναι να μην συγχέεται η έννοια του λαού με εκείνη του πληθυσμού. Λαός είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία ανήκουν σε ορισμένο κράτος κατά τη βούληση αυτού. Στο λαό μιας πολιτείας θα πρέπει να ανήκει και ο φορέας της ιθαγένειας σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό. Αντίθετα, πληθυσμός είναι το σύνολο των κατοίκων που διαμένουν σε δεδομένη στιγμή σε ορισμένη χώρα. Επομένως, το γεγονός ότι ένα άτομο είναι εγκατεστημένο σε ορισμένη πολιτεία δεν θα πρέπει να οδηγεί άνευ ετέρου στο συμπέρασμα ότι το συγκεκριμένο άτομο έχει και την ιθαγένεια της πολιτείας αυτής.

Κάθε άτομο που δεν έχει την ιθαγένεια μιας συγκεκριμένης πολιτείας θεωρείται αλλοδαπός ως προς αυτή. Ο αλλοδαπός μπορεί είτε να έχει την ιθαγένεια μιας άλλης πολιτείας, είτε να μην έχει την ιθαγένεια καμίας πολιτείας, οπότε είναι ανιθαγενής. Ένας άνθρωπος μπορεί επίσης να έχει περισσότερες από μία ιθαγένειες, οπότε είναι πολυίθαγενής και θεωρείται ημεδαπός από κάθε μία από τις πολιτείες την ιθαγένεια των οποίων φέρει.

---

¹ Και όχι το έθνος, δηλαδή το σύνολο των ανθρώπων που συνδέεται με ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, κυρίως κοινή εθνική συνείδηση.

² Γι' αυτό και οι μουσουλμάνοι της Ελλάδας είναι έλληνες υπήκοοι αν και ως προς ορισμένες σχέσεις τους τηρούν τον Ιερό Μουσουλμανικό Νόμο, ενώ και στα ομόσπονδα κράτη υπάρχει κατά κανόνα μόνο η ιθαγένεια του ομοσπονδιακού κράτους και όχι των κατ' ιδία χωρών που το αποτελούν.

Δίκαιο της ιθαγένειας

Δίκαιο ιθαγένειας είναι το σύνολο των νομικών κανόνων που ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο αποκτάται και απόλλυται η ιθαγένεια μιας πολιτείας³.

Το δίκαιο της ιθαγένειας αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα κάθε πολιτείας. Αυτό δέχεται και ο αστικός μας κώδικας στο άρθρο 29 το οποίο ορίζει πως «η απόκτηση και η απώλεια από ένα πρόσωπο της ιθαγένειας μιας πολιτείας ρυθμίζονται από το δίκαιο της πολιτείας αυτής». Γίνεται επομένως φανερό πως τα ζητήματα της ιθαγένειας ρυθμίζονται από το εσωτερικό δίκαιο κάθε πολιτείας και μάλιστα από το δημόσιο εσωτερικό δίκαιο⁴.

Ιθαγένεια και συναφείς έννοιες

Αντί του όρου «ιθαγένεια» πολλές φορές χρησιμοποιούνται οι όροι «εθνικότητα» ή «υπηκοότητα».

Η εθνικότητα δεν θα πρέπει να συγχέεται με την ιθαγένεια. Πρόκειται για τον δεσμό του ατόμου προς ορισμένο έθνος. Έθνος είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με κοινή κατά κανόνα φυλετική καταγωγή, κοινές παραδόσεις, κοινή – συνήθως- γλώσσα και θρησκεία και κοινή εθνική συνείδηση. Το έθνος δεν αποτελεί πολιτική ή νομική έννοια όπως το κράτος αλλά πρόκειται ουσιαστικά για έναν ψυχολογικό δεσμό ανθρώπων με κοινή ιστορία και κοινά ιδεώδη. Το έθνος μπορεί να υπερβαίνει τα σύνορα του κράτους, που είναι και το συνήθως συμβαίνον, ενώ δίκαιο εθνικότητας με την έννοια συνόλου κανόνων που ρυθμίζουν την κτήση και την απώλειά της δεν μπορεί να υπάρξει, διότι η εθνικότητα δε μεταβάλλεται σε αντίθεση με την ιθαγένεια.

---

³ Παπασιώπη-Πασιά, Ζωή, «Δίκαιο Ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας», εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1987, σελ.12.

⁴ Κατά την Παπασιώπη-Πασιά Ζ., «Δίκαιο Ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας», εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1987, σελ.13, αν και η ιθαγένεια επιφέρει ορισμένες συνέπειες ιδιωτικού δικαίου στο άτομο, οι κύριες συνέπειές της ανάγονται στη σφαίρα του δημοσίου δικαίου.

Αντίθετα οι όροι ιθαγένεια και υπηκοότητα είναι συνήθως ταυτόσημοι. Υπηκοότητα ονομάζεται ο δεσμός του ατόμου προς ορισμένο κράτος, όπως δηλαδή και η ιθαγένεια. Η διαφορά τους έγκειται αφενός στην προέλευση των δύο όρων, αφού ο πρώτος προέρχεται από μοναρχικά καθεστώτα⁵ και υποδηλώνει μια κάθετη ενωτική σχέση ενώ ο δεύτερος υποδηλώνει την οριζόντια ενωτική σχέση μεταξύ κράτους και πολίτη, και αφετέρου στα πολύϊθαγενή άτομα. Από άποψη δημοσίου δικαίου, το αν ένα τέτοιο άτομο είναι εγγεγραμμένο στα μητρώα ενός δήμου ή μιας κοινότητας, το αν έχει εκλογικό βιβλιάριο ή αν συμπληρώνει φορολογική δήλωση σχετίζεται με την «ενεργό ιθαγένεια» του. Και σαν τέτοια θεωρούμε την ιθαγένεια εκείνης της πολιτείας με την οποία το άτομο συνδέεται στενότερα. Η υπηκοότητα θεωρείται κατά πάσα πιθανότητα ως η ενεργός ιθαγένεια, μια και το άτομο τακτοποιείται διοικητικά σε μία μόνο χώρα^{6 7}. Έτσι αν ένα άτομο έχει ελληνική και ιταλική ιθαγένεια αλλά ζει, εργάζεται και πληρώνει φόρους, είναι εγγεγραμμένο στους εκλογικούς καταλόγους της Ελλάδας κλπ, δεχόμαστε ότι έχει ελληνική υπηκοότητα⁸.

---

⁵ Και λεξιλογικά η λέξη «υπήκοος» παραπέμπει σε υπακοή σε κάποιον ανώτερο μονάρχη.

⁶ Στην πραγματικότητα πάντως το άτομο αυτό έχει διπλή ιθαγένεια παρόλο που στην άλλη χώρα δεν είναι διοικητικά τακτοποιημένο. Η σύγχυση δημιουργείται γιατί με τον όρο «ανενεργός ιθαγένεια» του διπλής ιθαγένειας ατόμου εννοούμε συνήθως την εθνικότητα.

⁷ Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη, Κ., «*Η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*», εκδόσεις Ειρήνη, Αθήνα 1990, σελ. 30-33.

⁸ Όμως, όλοι οι κάτοικοι ενός κράτους δεν είναι αναγκαία και υπήκοοι του ούτε και όλοι οι υπήκοοι του κατοικούν απαραίτητα στο έδαφός του. Μανωλοπούλου – Βαρβιτσιώτη, Κ., «*Η διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*», εκδόσεις Ειρήνη, Αθήνα 1990, σελ. 33.

2. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η ρύθμιση του δικαίου της ιθαγένειας αποτέλεσε από πολύ νωρίς μέλημα του έλληνα νομοθέτη. Η αρχή της ιθαγένειας διακηρύχθηκε ήδη στα Επαναστατικά Συντάγματα ενώ ο πρώτος αυτοτελής νόμος της ελληνικής ιθαγένειας δημοσιεύτηκε στις **15 Μαΐου 1835**. Αυτός ο νόμος ίσχυσε μέχρι τον Οκτώβριο του 1856, οπότε και τα σχετικά με την ιθαγένεια θέματα περιλήφθηκαν στα **άρθρα 14-28 του Αστικού Νόμου του 1856**.

Αν και οι διατάξεις του Αστικού Νόμου του 1856 διατηρήθηκαν και μετά την έναρξη της ισχύος του ΑΚ του 1946, στην πράξη ήταν πλέον ανέφικτη η ανεύρεση και εφαρμογή των ισχυουσών διατάξεων περί ιθαγένειας λόγω των πολλών τροποποιήσεων που είχαν γίνει στο μεταξύ με διάφορους νόμους. Τόσο αυτό το γεγονός όσο και η ανάγκη εκσυγχρονισμού των υπάρχουσών διατάξεων ώστε να καλύπτουν ικανοποιητικά τις καταστάσεις που δημιουργήθηκαν μεταπολεμικά, οδήγησαν στη δημοσίευση στις 23 Σεπτεμβρίου 1955 του **Ν.Δ. 3370/1955** «περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας», που αποτέλεσε μια εκ νέου ρύθμιση των ζητημάτων περί ιθαγένειας.

Ο Κώδικας του 1955 τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με τον **Α.Ν. 481/1968** «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινων του υπ' αριθμ. 3370/1955 Ν.Δ. περί κυρώσεως του Κ.Ε.Ι.», ενώ τα άρθρα 17 και 18§4 του **Ν.Δ. 4532/1966** «περί υιοθεσίας των μέχρι δέκα οκτώ ετών ανηλίκων» (άρθρα 19 και 23§4 αντίστοιχα του Ν.Δ. 610/1970) αντικατέστησαν το άρθρο 27 αυτού.

Βασικές αλλαγές προς την κατεύθυνση της ισότητας των δύο φύλων (Σ 4§2) επήλθαν με το νόμο **1438/1984** «περί τροποποιήσεως διατάξεων του Κώδικα της ελληνικής ιθαγένειας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων»⁹. Λίγα

⁹ Παπασιώπη-Πασιά, Ζωή, ό.π. σελ.29-30.

χρόνια αργότερα, με το νόμο **1832/1989** «για την τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την τοπική αυτοδιοίκηση και αποκέντρωση» και ειδικότερα με το άρθρο 40 αυτού αντικαταστάθηκε η § 3 του άρθρου 7 του νόμου 1438/1984 και έγιναν συμπληρώσεις στη νομοθεσία για την ελληνική ιθαγένεια.

Με τον νόμο **2130/1993** αντικαταστάθηκαν προηγούμενες διατάξεις του ΚΕΙ ώστε αφενός να εναρμονιστούν οι διατάξεις του για την πολιτογράφηση με τα διεθνώς κρατούντα ως προς το χρόνο παραμονής που απαιτείται για τους αλλογενείς αλλοδαπούς και αφετέρου να ικανοποιηθούν τα αιτήματα χιλιάδων ομογενών να αποκτήσουν την ελληνική ιθαγένεια που μέχρι πρόσφατα ήταν αδύνατον να αποκτήσουν μιας και η ελληνική νομοθεσία επέβαλε την παραμονή τους στην Ελλάδα.

Την ευκολότερη και χωρίς χρονικούς περιορισμούς πολιτογράφηση των αλλοδαπών συζύγων ελλήνων υπηκόων με την προϋπόθεση ύπαρξης τέκνου από το μικτό γάμο εισήγε ο νόμος **2503/1997**. Μεγάλης σημασίας είναι η παράγραφος 9 αρ. 14 του νόμου **2623/1998** που κατήργησε το πολυσυζητημένο λόγω της αντισυνταγματικότητάς του άρθρο 19 του Κ.Ε.Ι. που αναφερόταν στην απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας αλλογενούς που εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση παλιννόστησης.

Στην συνέχεια, με τον νόμο **2790/2000** το ελληνικό κράτος χορήγησε με ειδικές διαδικασίες την ελληνική ιθαγένεια στους ομογενείς εκείνους, οι οποίοι προέρχονται από τις Δημοκρατίες που προέκυψαν από τη διάσπαση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Η μεγάλη σημασία του συγκεκριμένου νόμου έγκειται στο ότι αυτή η ομάδα παλιννοστούντων δεν μπορούσε να αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με βάση τις συνθήκες της Άγκυρας και της Λοζάννης.

Με το νόμο **2910/2001**, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο **3013/2002**, η ελληνική πολιτεία αποφάσισε να εντάξει την

πολιτογράφηση στο νόμο περί αλλοδαπών, επομένως αυτή δεν ρυθμιζόταν πλέον από τον Κ.Ε.Ι.

Με το νόμο, τέλος, **3284/2004** «περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγενείας» η ρύθμιση της πολιτογράφησης επανήλθε στο ρυθμιστικό αντικείμενο του νέου πλέον Κ.Ε.Ι., ενώ καταργήθηκε το Ν.Δ. 3370/1955. Ο νέος νόμος επέφερε ριζικές αλλαγές θεσπίζοντας αυστηρότερες νομικές διατάξεις για την απόκτησή της ιθαγένειας και συστηματοποιώντας τις σχετικές διατάξεις στην εφαρμογή τους, που ήταν εγκατεσπαρμένες στα διάφορα νομοθετήματα και δημιουργούσαν προβλήματα στην πράξη κατά την υλοποίησή τους¹⁰. Ο νόμος 3284/2004 αποτελεί και το ισχύον δίκαιο σήμερα.

Γίνεται φανερό από το πλήθος των νομοθετημάτων πως τον έλληνα νομοθέτη απασχόλησε και συνεχίζει να απασχολεί ιδιαίτερα το ζήτημα της ιθαγένειας. Ο χαρακτήρας, όμως, πολλών από αυτών των ρυθμίσεων ήταν αποσπασματικός και θα μπορούσαμε να πούμε αρκετά επιπόλαιος, γεγονός που καταδεικνύεται από τις πολλές και σε μικρό χρονικό διάστημα τροποποιήσεις και συμπληρώσεις που ακολουθούν το κάθε νομοθέτημα.

---

¹⁰ Λάγγαρη, Π., «ο νέος κώδικας της ελληνικής ιθαγένειας», www.Apodimos.com

3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Προτού προχωρήσουμε στην εξέταση της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, σκόπιμο είναι να εξετάσουμε σε συντομία μερικές βασικές αρχές που διέπουν κυρίως την κτήση αλλά και την απώλειά της.

Το ελληνικό δίκαιο της ιθαγένειας ακολουθεί κατά βάση την *αρχή του αίματος* (*ius sanguinis*), απόρροια της αρχής της εθνικότητας, σύμφωνα με την οποία η ιθαγένεια αποκτάται λόγω καταγωγής, δηλαδή από γονείς που έχουν την αυτή ιθαγένεια, ανεξάρτητα από τον τόπο που γεννιέται το άτομο¹¹ (άρθρο 1§1 Κ.Ε.Ι.). Δευτερευόντως, ο Κ.Ε.Ι. αναγνωρίζει και την *αρχή του εδάφους* (*ius soli*) που στηρίζεται στην αρχή της χωρικής κυριαρχίας και σύμφωνα με την οποία κάθε άτομο που γεννιέται στο έδαφος ορισμένης πολιτείας έχει την ιθαγένεια της πολιτείας αυτής (άρθρο 1§2 Κ.Ε.Ι.: «εφόσον δεν αποκτά αλλοδαπή ιθαγένεια ή είναι άγνωστης ιθαγένειας).

Άλλες αρχές του δικαίου της ιθαγένειας είναι η *αρχή της ατομικής βούλησης*, σύμφωνα με την οποία κάθε άνθρωπος πρέπει να έχει το δικαίωμα να αλλάξει την ιθαγένειά του (πολιτογράφηση - άρθρο 5 επ. Κ.Ε.Ι. και αποποίηση ιθαγένειας - άρθρο 18 Κ.Ε.Ι.), η *αρχή της ατομικότητας ή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας*, σύμφωνα με την οποία το κάθε μέλος της οικογένειας έχει την ιθαγένεια που επιθυμεί και ο γάμος δεν επηρεάζει την απόκτηση ή απώλεια της ιθαγένειας (άρθρο 30 Κ.Ε.Ι.), η *από τη γέννηση απόκτηση μιας ιθαγένειας και η αρχή της κτήσης μιας ιθαγένειας*¹².

---

¹¹ Η επιλογή αυτή του έλληνα νομοθέτη είναι εύλογη αν συλλογιστούμε πως ανέκαθεν πολλοί Έλληνες ζούσαν, εργάζονταν και σταδιοδρομούσαν εκτός των συνόρων του ελληνικού κράτους.

¹² Παπασιώπη-Πασιά, Ζωή: ό.π. σελ.15-28.

4. Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Γενικά για την απώλεια της ιθαγένειας

Η αρχή *semel civis semper civis* («ο άπαξ πολίτης εσαεί πολίτης») έχει πλέον εγκαταλειφθεί και στη θέση της κρατεί η άποψη πως κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να αποβάλλει την ιθαγένειά του είτε για να αποκτήσει νέα ιθαγένεια είτε για να παύσει να είναι άτομο διπλής ιθαγένειας. Οι περιορισμοί που τίθενται στην έκφραση της ατομικής βούλησης του ατόμου όσον αφορά την ιθαγένεια ήταν παλαιότερα πολλοί και ουσιαστικά αναιρούσαν κατά ένα μεγάλο μέρος την ελευθερία αυτή του ατόμου. Σήμερα, μετά το νόμο 2910/2001 και το νόμο 3284/2004, η διαδικασία παραίτησης του ατόμου από την ιθαγένεια έχει απλοποιηθεί σημαντικά.

Βασικό μέλημα του νομοθέτη είναι η αποφυγή δημιουργίας ανιθαγενών ατόμων. Αυτή η αρχή του διεθνούς δικαίου περιέχεται σε πολλά διεθνή κείμενα όπως στη Σύμβαση για τον περιορισμό της ανιθαγένειας του 1961 κατά την οποία «απαγορεύεται η αποστέρηση της ιθαγένειας η οποία καθιστά ένα άτομο ανιθαγενές ή εκείνη που υπαγορεύεται από λόγους φυλετικούς, εθνικούς, θρησκευτικούς ή πολιτικούς» (άρθρο 9), στην Οικουμενική Διακήρυξη στην οποία αναφέρεται πως «κανείς δεν στερείται αυθαίρετα την ιθαγένειά του ούτε το δικαίωμα να τη μεταβάλει» και στην Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ιθαγένεια του 1997.

Το Κεφάλαιο Β΄ του ν.3284/2004 περιλαμβάνει τους λόγους απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας.

Α. Άρθρο 16 Κ.Ε.Ι.-Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας

ι) Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας μετά από εκφρασθείσα βούληση (άρθρο 16§1 περ. α Κ.Ε.Ι.)

Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή αυτής της διάταξης είναι οι εξής:

1. Απαιτείται να έχει πραγματοποιηθεί η πολιτογράφηση του ημεδαπού στην ξένη χώρα έτσι ώστε αυτός να αποτελέσει μέλος του λαού της¹³. Η έννοια της ιθαγένειας πρέπει βέβαια να είναι ανάλογη προς την ιθαγένεια όπως την αντιλαμβάνεται το αλλοδαπό δίκαιο ιθαγένειας.
2. Η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας γίνεται έπειτα από εκφρασθείσα σχετική βούληση εκ μέρους του αποβάλλοντα την ελληνική ιθαγένεια προσώπου – τις περισσότερες φορές με πολιτογράφηση ή όπως αλλιώς ορίζει το δίκαιο της ιθαγένειας της αλλοδαπής πολιτείας. Σε κάθε περίπτωση πάντως η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας δεν θα πρέπει να έχει γίνει αναγκαστικά, λόγω αθρόας πολιτογράφησης για παράδειγμα σε αυτή την περίπτωση δεν λαμβάνεται υπόψη.
3. Η κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας γίνεται έπειτα από άδεια του έλληνα Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης μετά από -απλή- γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας¹⁴ (άρθρο 28 Κ.Ε.Ι.).
4. Μια τελευταία αρνητική προϋπόθεση είναι να μην υπέχει ή καθυστερεί ο αιτών στρατιωτική υποχρέωση και να μην διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα (άρθρο 16§3).

---

¹³ Η συγκεκριμένη προϋπόθεση δημιουργούσε πολλά προβλήματα στο παρελθόν. Για παράδειγμα, αρκετά δίκαια, όπως το γερμανικό, προκειμένου να χορηγήσουν με πολιτογράφηση την ιθαγένεια του κράτους τους σε ένα αλλοδαπό, απαιτούσαν να απολέσει αυτός προηγουμένως την ιθαγένεια που έχει. Αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί φαύλος κύκλος γιατί η μεν ελληνική πολιτεία δεν χορηγούσε άδεια για απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας προτού το ενδιαφερόμενο άτομο αποκτήσει πράγματι την ξένη ιθαγένεια, το δε ξένο κράτος δεν χορηγούσε την ιθαγένεια του αν το εν λόγω άτομο δεν απέβαλλε προηγουμένως την ελληνική. Πλέον η αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας είναι δυνατή με τη δήλωση του ενδιαφερόμενου.

¹⁴ Πριν από το 1914 η ελληνική ιθαγένεια μπορούσε να απολεσθεί χωρίς να απαιτείται άδεια της ελληνικής κυβέρνησης σύμφωνα με το άρθρο 23 του Α.Ν. του 1856. Από το 1914 με βάση το νόμο 120/1914 χρειάζεται άδεια της ελληνικής κυβέρνησης και επομένως οι έλληνες μετανάστες που απέκτησαν ξένη ιθαγένεια στην αλλοδαπή μετά το 1914, επειδή ως επί το πλείστον δεν έχουν ζητήσει άδεια από την ελληνική κυβέρνηση δεν έχουν αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια. Παπασιώπη-Πασιά, Ζωή: ό.π. σελ.98.

**υ)Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω ανάληψης
δημόσιας υπηρεσίας σε αλλοδαπή πολιτεία (άρθρο 16§1
περ. β Κ.Ε.Ι.)**

Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή αυτής της διάταξης είναι οι εξής:

1. Ο έλληνας πολίτης απαιτείται να *έχει αναδεχθεί υπηρεσία δημόσια σε αλλοδαπό κράτος*. Δε λαμβάνεται συνεπώς υπόψη η αναδοχή υπηρεσίας σε διεθνή Οργανισμό.
2. Η υπηρεσία στο αλλοδαπό κράτος πρέπει να είναι *δημόσια*. Το δίκαιο του ξένου κράτους είναι αυτό που θα καθορίσει τον χαρακτηρισμό της υπηρεσίας ως δημόσιας ή μη.
3. Η αποδοχή της υπηρεσίας αυτής πρέπει να έχει ως συνέπεια την *κτήση της ιθαγένειας* του εν λόγω κράτους, η οποία να επέρχεται *αυτοδίκαια* με την πρόσληψη ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο από μέρος της ξένης πολιτείας, όχι όμως έπειτα από εκδηλωθείσα βούληση του αναδεχθέντος την δημόσια αυτή υπηρεσία προσώπου, γιατί τότε θα πρόκειται για την περίπτωση α' της πρώτης παραγράφου του άρθρου 16 Κ.Ε.Ι.
4. Απαιτείται επίσης *άδεια* από τον έλληνα Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης μετά από απλή γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγενείας (άρθρο 28 Κ.Ε.Ι.) προκειμένου να αποβάλει το πρόσωπο την ελληνική ιθαγένεια.
5. Και σε αυτή την περίπτωση πρέπει να μην υπέχει ή καθυστερεί ο αιτών στρατιωτική υποχρέωση και να μην διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα (άρθρο 16§3).

Τόσο σε αυτή όσο και στην πρώτη περίπτωση του άρθρου 16§1, αν και η άδεια του αρμόδιου Υπουργού είναι απαραίτητη προκειμένου να αποβάλει ένας ημεδαπός την ελληνική ιθαγένεια, η αποβολή δεν επέρχεται από τη χορήγηση της

άδειας αλλά από την *πραγματική κτήση* της αλλοδαπής ιθαγένειας. Σύμφωνα, όμως, με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου, η εν λόγω άδεια δύναται, για εξαιρετικούς λόγους, να χορηγηθεί και *μετά* την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, οπότε σε αυτή την περίπτωση η αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας επέρχεται από τη στιγμή της *παροχής της άδειας* και όχι από την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας. Από την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας έως και την χορήγηση της άδειας, το άτομο έχει διπλή ιθαγένεια.

Στις ανωτέρω περιπτώσεις, η αποβολή της ιθαγένειας ενεργεί *αυστηρώς προσωπικά* και δεν επιφέρει καμία συνέπεια στην ιθαγένεια των τέκνων και του/της συζύγου^{15 16}.

**ιι) Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας εκ μέρους του
κεκτημένου και αλλοδαπή ιθαγένεια προσώπου (άρθρο 16§2
Κ.Ε.Ι.)**

Έλληνας μπορεί να αποβάλει την ελληνική του ιθαγένεια αν έχει και αλλοδαπή ιθαγένεια, εφόσον γίνει δεκτή από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης μετά από απλή γνώμη¹⁷ του Συμβουλίου Ιθαγενείας η αίτησή του περί αποβολής της ελληνικής ιθαγένειας. Η αποβολή της ιθαγένειας επέρχεται σε αυτή την περίπτωση από την *αποδοχή* της αίτησης.

Θα πρόκειται για πρόσωπο διπλής ιθαγένειας που απέκτησε την αλλοδαπή ιθαγένεια όχι με τη θέληση του αλλά με τη γέννηση ή και αργότερα. Συνήθως αυτό συμβαίνει όταν οι αρχές του *ius sanguinis* και του *ius soli* συγκρούονται σε πρόσωπα που αποκτούν την ιθαγένεια του γονέα τους (*iure sanguinis*) και την ιθαγένεια της πολιτείας όπου γεννήθηκαν ή κατόπιν πολιτογράφησης του γονέα τους στην αλλοδαπή (*iure soli*)¹⁸.

¹⁵ Φυσικά τα τέκνα ή ο/η σύζυγος μπορούν να υποβάλουν ξεχωριστή παρόμοια αίτηση.

¹⁶ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.99-100.

¹⁷ Και στις τρεις αυτές περιπτώσεις η γνώμη του Συμβουλίου είναι απλή (άρθρο 16§3) και επομένως μη δεσμευτική για τον Υπουργό, ο οποίος όμως θα πρέπει με μεγάλη επιφύλαξη να κρίνει διαφορετικά από αυτό.

¹⁸ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.101.

Β. Άρθρο 18 Κ.Ε.Ι.-Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω δήλωσης αποποίησης

Πρόκειται για μια καινοτομία του νέου Κ.Ε.Ι. προς την κατεύθυνση της αρχής της ατομικής ελευθερίας ως βάση της ιθαγένειας. Για πρώτη φορά η δήλωση αποποίησης εμφανίστηκε ως μεταβατική διάταξη του ν.2910/2001.

Προϋποθέσεις για την εφαρμογή της διάταξης είναι:

1. Ο ενδιαφερόμενος να είναι *ενήλικας*.
2. Να δηλώνει ότι *έχει παύσει να υφίσταται πλέον γνήσιος δεσμός του με τη Χώρα*. Η έλλειψη γνήσιου δεσμού δε θα πρέπει μόνο να δηλώνεται αλλά και να αποδεικνύεται. Κυρίως θα πρέπει να αποδειχτεί πως το συμφέρον του ενδιαφερομένου είναι να αποκτήσει την αλλοδαπή ιθαγένεια, αφού οι δεσμοί του με την Ελλάδα περιορίζονται στο ότι γεννήθηκε από έλληνες γονείς ή γονέα ή έχει αποκτήσει την ελληνική ιθαγένεια με άλλον τρόπο, που όμως δεν τον δένει με την Ελλάδα.
3. Να *διαμένει στην αλλοδαπή*.
4. Να υποβληθεί *δήλωση* ενώπιον του Έλληνα προξένου του τόπου διαμονής του ενδιαφερομένου και *αίτηση* προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

Η αποδοχή της αίτησης γίνεται ύστερα από *σύμφωνη γνώμη* του Συμβουλίου Ιθαγένειας, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο χρόνος απώλειας της ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο *αποδοχής της αίτησης*.

Γ. Άρθρο 19 Κ.Ε.Ι.-Απώλεια ελληνικής ιθαγένειας τέκνων πολιτογραφηθέντων Ελλήνων

Το άρθρο 19 δίνει τη δυνατότητα στα τέκνα πολιτογραφηθέντων Ελλήνων, που σύμφωνα με το άρθρο 11 γίνονται Έλληνες χωρίς άλλη διατύπωση εάν είναι ανήλικα και άγαμα, να αποβάλουν την ελληνική ιθαγένεια διατηρώντας μόνο την παλαιά ιθαγένεια των γονέων τους.

Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 19 είναι:

1. Να είναι *αλλογενή*.
2. Να *διατηρούν την ιθαγένεια* που είχαν κατά την πολιτογράφηση του γονέα τους.
3. Να *δηλώσουν* τη θέληση τους για αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας στο Δήμαρχο ή στον Πρόεδρο της Κοινότητας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας τους ή της διαμονής τους, *μέσα σε ένα έτος από την ενηλικίωση τους*.

Αντίγραφο της δήλωσης υποβάλλεται αμέσως από τις παραπάνω αρχές στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η δήλωση δεν μπορεί να γίνει ούτε πριν ούτε μετά την προθεσμία του έτους, γιατί είναι ανατρεπτική. Μετά την παρέλευση του έτους θα μπορούν να αποβάλουν την ιθαγένεια όπως και κάθε άλλος Έλληνας πολίτης¹⁹.

Δ. Άρθρο 20 Κ.Ε.Ι.-Αποβολή ελληνικής ιθαγένειας λόγω υιοθεσίας από αλλοδαπό

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Κ.Ε.Ι. Έλληνας που υιοθετήθηκε πριν από την ενηλικίωση του ως τέκνο αλλοδαπού, δύναται μετά από αίτηση του υιοθετήσαντος, εάν αποκτή την ιθαγένεια αυτού, να αποβάλει την Ελληνική ιθαγένεια με απόφαση του

¹⁹ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.86.

Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο οποίος εκτιμά τις ειδικές συνθήκες, μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας.

Ειδικότερα οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του συγκεκριμένου άρθρου είναι οι εξής:

1. Να υπάρχει έγκυρη υιοθεσία, η οποία θα κρίνεται με βάση τα ουσιαστικά δίκαια που θα καθορίζονται ως εφαρμοστέα από τη διάταξη του άρθρου 23 ΑΚ, δηλαδή με βάση το ελληνικό δίκαιο ως δίκαιο ιθαγένειας του υιοθετούμενου και το αλλοδαπό δίκαιο ως δίκαιο ιθαγένειας του υιοθετούντος.
2. Ο υιοθετήσας αλλοδαπός να υποβάλει σχετική δήλωση βούλησης που περιλαμβάνεται στην αίτησή του προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.
3. Η υιοθεσία να έγινε πριν από την ενηλικίωση του υιοθετηθέντος.
4. Να έχει ήδη αποκτήσει ο υιοθετηθείς την αλλοδαπή ιθαγένεια του θετού γονέα του.
5. Ο υιοθετηθείς να μην υπέχει ή καθυστερεί στρατιωτική υποχρέωση και να μη διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα από τις ελληνικές αρχές.

Ε. Άρθρο 21 Κ.Ε.Ι.-Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα

Το άρθρο 21 είναι μια ακόμα διάταξη που είχε συμπεριληφθεί στο ν. 2910/2001²⁰ και τελικά ενσωματώθηκε στο νέο Κ.Ε.Ι. Με αυτή τη ρύθμιση δίνεται η δυνατότητα στην αλλοδαπή που απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με Έλληνα και

---

²⁰ Αλλά και πιο πριν με το ν. 1438/1984, με αποκλειστική όμως προθεσμία για την υποβολή της αίτησης.

διατηρεί αλλοδαπή ιθαγένεια²¹, να αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια, αν δηλώσει τη σχετική βούληση της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της.

Για την αποβολή της Ελληνικής ιθαγένειας εκδίδεται διαπιστωτική απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, ενώ ο χρόνος αποβολής της ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της απαιτούμενης δήλωσης.

Στ. Άρθρο 17 Κ.Ε.Ι.-Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εκπτώσεως

Έκπτωση είναι η αφαίρεση της ιθαγένειας ορισμένου προσώπου εκ μέρους της πολιτείας λόγω σοβαρού παραπτώματός του. Παρόλο που η έκπτωση ενέχει σοβαρή μομφή κατά του προσώπου κατά του οποίου κηρύσσεται, αποτελεί κατά την κρατούσα άποψη, διοικητικό μέτρο και όχι ποινή²².

Στον Κ.Ε.Ι. αναφέρονται στο άρθρο 17 ειδικότερα οι δύο περιπτώσεις απώλειας της ιθαγένειας λόγω εκπτώσεως:

ι) Λόγω αναδοχής δημόσιας υπηρεσίας (άρθρο 17§ 1 περ. α)

Στην πρώτη αυτή περίπτωση ορίζεται πως μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας όποιος ανέλαβε δημόσια υπηρεσία σε αλλοδαπό κράτος και, μετά από πρόσκληση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης προς αυτόν να απόσχει εντός οριζόμενης προθεσμίας από την υπηρεσία αυτή, ως αντίθετη προς τα συμφέροντα της χώρας, εμμένει σε αυτή.

Προϋποθέσεις εφαρμογής επομένως είναι:

²¹ Εάν δεν έχει διατηρηθεί η αλλοδαπή ιθαγένεια η διάταξη δεν μπορεί να εφαρμοστεί. Αντίθετη άποψη θα οδηγούσε σε περιπτώσεις ανιθαγένειας, κάτι που βέβαια είναι ανεπίτρεπτο.

²² Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.110.

1. Να πρόκειται για πρόσωπο που ανέλαβε δημόσια υπηρεσία στην αλλοδαπή με τη θέλησή του.
2. Η υπηρεσία να είναι δημόσια. Αυτό θα κρίνεται κατά τις διατάξεις του αλλοδαπού δικαίου.
3. Η υπηρεσία να παρέχεται προς αλλοδαπή πολιτεία και όχι προς διεθνή οργανισμό.
4. Να έχει απευθυνθεί εκ μέρους του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης πρόσκληση προς το εν λόγω άτομο να απόσχει της αλλοδαπής υπηρεσίας εντός οριζόμενης προθεσμίας.
5. Να είναι η συγκεκριμένη υπηρεσία αντίθετη προς τα συμφέροντα της χώρας
6. Το άτομο να εμμένει στην απόφασή του να υπηρετεί στην υπηρεσία αυτή.

υ) Λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια (άρθρο 17§1 περ. β)

Στη δεύτερη περίπτωση απώλειας της ιθαγένειας λόγω έκπτωσης υπάγεται όποιος (1) κατά τη διαμονή του στην αλλοδαπή ενήργησε (2) προς όφελος αλλοδαπού κράτους πράξεις (3) ασυμβίβαστες προς την ιδιότητα του Έλληνα και (4) αντίθετες προς τα συμφέροντα της Ελλάδας.

Η ύπαρξη των προϋποθέσεων που απαιτούνται για την εφαρμογή αυτής της περίπτωσης θα πρέπει να ελέγχεται με ιδιαίτερη προσοχή, διότι η έκπτωση λόγω αυτής της ανάρμοστης συμπεριφοράς αποτελεί βαρύτερη μομφή για το άτομο στο οποίο προσδίδεται.

Σε έκπτωση υπόκεινται τόσο οι ομογενείς όσο και οι αλλογενείς έλληνες υπήκοοι, αρκεί βέβαια να διέμεναν στο εξωτερικό κατά

το χρόνο που ενεργήθηκαν οι ασυμβίβαστες πράξεις. Εάν το άτομο διέμενε στην Ελλάδα, ενδείκνυται περισσότερο η τιμωρία του κατά τους ποινικούς νόμους του ουσιαστικού μας δικαίου.

Η συγκεκριμένη διάταξη υποστηρίζεται ότι είναι αντισυνταγματική διότι εμπεριέχει λόγο απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας που δεν περιλαμβάνεται στο άρθρο 4§3 εδάφιο β' του Συντάγματος κατά το οποίο «επιτρέπεται να αφαιρεθεί η ελληνική ιθαγένεια μόνο σε περίπτωση που κάποιος απέκτησε εκούσια άλλη ιθαγένεια ή που ανέλαβε σε ξένη χώρα υπηρεσία αντίθετη προς τα εθνικά συμφέροντα, με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που προβλέπει ειδικότερα ο νόμος», αλλά και γιατί διακρίνει αυθαίρετα τους έλληνες σε αυτούς που διαμένουν στην Ελλάδα και αυτούς που διαμένουν στο εξωτερικό²³.

Η έκπτωση κηρύσσεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, η δε απώλεια της ιθαγένειας επέρχεται από τη δημοσίευση της απόφασης αυτής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η γνώμη του Υπουργού πρέπει να είναι αιτιολογημένη (Σ.τ.Ε. 1207/1948, 1752/1950). Ο Υπουργός δεν είναι υποχρεωμένος να κηρύξει την έκπτωση εάν η γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας είναι υπέρ αυτής αλλά για να κηρύξει ο Υπουργός ένα πρόσωπο έκπτωτο της ελληνικής ιθαγένειας απαιτείται πάντοτε η *σύμφωνη* γνώμη του Συμβουλίου (Σ.τ.Ε. 941/1948) το οποίο θα πρέπει να αναφέρεται στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που δικαιολογούν την έκπτωση (Σ.τ.Ε. 667/1974)²⁴.

Η τρίτη παράγραφος του ίδιου άρθρου ορίζει πως κήρυξη κάποιου ως εκπτώτου της Ελληνικής Ιθαγένειας ενεργεί ατομικά και δεν επηρεάζει την ιθαγένεια του/της συζύγου και των ανήλικων ή ενήλικων τέκνων του.

²³ Υποστηρίζεται όμως και η αντίθετη άποψη (Μπεντερμάχερ-Γερούσης), ότι δηλαδή ο έλληνας νομοθέτης είναι ελεύθερος να ρυθμίσει τους λόγους κτήσης και απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας και δεν δεσμεύεται από το άρθρο 4§3 του Σ. προκειμένου περί ανάξιων ελλήνων και πρόσωπα στα οποία η Ελλάδα δεν έχει πλέον καμία εμπιστοσύνη.

²⁴ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.115-117.

5. ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΩΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΪΣΧΥΣΑΝ ΔΙΚΑΙΟ

Διάφοροι προΐσχύσαντες κανόνες δικαίου προέβλεπαν και άλλους λόγους απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας, οι οποίοι καταργήθηκαν με μεταγενέστερες ρυθμίσεις. Οι σημαντικότεροι από αυτούς ήταν το άρθρο 19 του Ν.Δ. 3370/1955 - απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκαταλείψεως του ελληνικού εδάφους χωρίς πρόθεση παλιννοστήσεως, το άρθρο 20§1 περ. α' του ίδιου νόμου - έκπτωση λόγω απόκτησης αλλοδαπής ιθαγένειας και το ψήφισμα ΛΖ'/1947 - αποστέρηση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αντεθνικής δράσης.

Α. Αποβολή της ελληνικής ιθαγένειας λόγω εγκατάλειψης του ελληνικού εδάφους

Το άρθρο 19 του Ν.Δ. 3370/1955 καταργήθηκε με το άρθρο 9§14 του νόμου 2623/1998. Το καταργηθέν άρθρο όριζε πως αλλογενής που εγκαταλείπει το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση επανόδου σε αυτό είναι δυνατόν να κηρυχθεί ως έχων απωλέσει την ελληνική ιθαγένεια.

Οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του άρθρου 19 ήταν:

1. Να επρόκειτο για αλλογενή, δηλαδή για έλληνα υπήκοο που δεν είχε όμως την ελληνική εθνικότητα²⁵.

2. Να εγκατέλειπε το ελληνικό έδαφος.

3. Να μην υπήρχε πρόθεση επανόδου. θέμα πραγματικό που προέκυπτε από την έρευνα την οποία διενεργούσε ο Υπουργός Εξωτερικών είτε μέσω της Υπηρεσίας Αλλοδαπών είτε μέσω των ελληνικών προξενικών αρχών. Κυρίως ελεγχόταν το αν είχε εγκαταλείψει την Ελλάδα με όλη την οικογένειά του, εκποιώντας την ακίνητη περιουσία του, διακόπτοντας τις

²⁵ Το πρόσωπο αυτό έχει μεν την ελληνική ιθαγένεια αλλά επειδή δεν είναι έλληνας στην εθνικότητα τεκμαίρεται ότι ο δεσμός του με το ελληνικό έθνος είναι εντελώς χαλαρός και εύθραυστος. Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.106.

εργασίες του στο εσωτερικό και μη ερχόμενος σε επαφή με την εκεί ελληνική προξενική αρχή. Αντίθετα, αν ο εγκαταλείψας το ελληνικό έδαφος αλλογενής εκδήλωνε σαφώς στο εξωτερικό την ελληνικότητά του διατηρώντας επαφή με το ελληνικό προξενείο με εγγραφή του στα προξενικά μητρώα, τακτοποίηση του διαβατηρίου του, συμμετοχή στις εθνικές γιορτές κ.λπ., τότε δεν ήταν δυνατόν να συναχθεί το τεκμήριο της έλλειψης πρόθεσης επανόδου αυτού στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο του ίδιου άρθρου, τα ίδια ίσχυαν και για τον έλληνα αλλογενή ο οποίος γεννήθηκε και κατοικούσε στην αλλοδαπή και δεν είχε προφανώς πρόθεση να εγκατασταθεί στην Ελλάδα.

Η κήρυξη της απώλειας της ελληνικής ιθαγένειας γινόταν με απόφαση του Υπουργού των Εσωτερικών μετά από *σύμφωνη γνώμη* του Συμβουλίου Ιθαγενείας. Αν η απόφαση του Υπουργού δεν ήταν επαρκώς αιτιολογημένη ως προς τις προϋποθέσεις που έθετε ο νόμος, μπορούσε να ανακληθεί.

Το τρίτο εδάφιο του άρθρου 19 όριζε ότι τα ανήλικα τέκνα αλλογενούς, που εγκατέλειψε το ελληνικό έδαφος χωρίς πρόθεση επανόδου ή γεννήθηκε και κατοικούσε στην αλλοδαπή, τα οποία ήταν κι αυτά εγκατεστημένα στην αλλοδαπή, μπορούσαν να κηρυχθούν απωλέσαντα την ελληνική ιθαγένεια με *ιδιαίτερη απόφαση* του Υπουργού Εσωτερικών, εάν και οι δύο γονείς τους ή μόνο ο επιζών την είχαν αποβάλει. Τα ανήλικα τέκνα τα εγκαταλειφθέντα από τον αλλογενή στην Ελλάδα λογίζονταν ως εγκαταστημένα στην Ελλάδα, ασχέτως του ότι είχαν τη νόμιμη κατοικία του γονέα τους στην αλλοδαπή, άρα δεν απέβαλλαν την ελληνική ιθαγένεια.

Η αντισυνταγματικότητα της εν λόγω διάταξης λόγω της αντίθεσής της με το άρθρο 4§3 εδ. β' του Συντάγματος υποστηρίχθηκε από τη μεγαλύτερη μερίδα της θεωρίας. Την αντισυνταγματικότητα όμως αυτή κάλυπτε το άρθρο 111§6 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο η διάταξη εξακολουθούσε

να ισχύει μέχρι να καταργηθεί με νόμο.²⁶ Ο νόμος που τελικά την κατήργησε ήταν, όπως αναφέρθηκε, ο 2623/1998.

Παρόλα αυτά από το 1955 μέχρι το 1998, όταν καταργήθηκε το άρθρο 19, το σύνολο των προσώπων που απώλεσαν την ελληνική ιθαγένεια βάσει του άρθρου 19 ανήλθε σε 60.000 περίπου. Ο ν. 2623/1998 κατήργησε μεν το άρθρο 19 αλλά δεν προέβλεψε καμιά διαδικασία βάσει της οποίας οι πρώην έλληνες υπήκοοι θα μπορούσαν να ανακτήσουν την ελληνική ιθαγένεια τους²⁷.

Β. Έκπτωση λόγω απόκτησης αλλοδαπής ιθαγένειας κατά παράβαση του άρθρου 14 Ν.Δ. 3370/1955

Σύμφωνα με την πρώτη περίπτωση του άρθρου 20§1 Ν.Δ. 3370/1955 ήταν δυνατόν να κηρυχθεί έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας εκείνος που, κατά παράβαση του άρθρου 14 (αντίστοιχο προς το σημερινό άρθρο 16 Κ.Ε.Ι.), απέκτησε με τη

²⁶ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ. 106-109.

²⁷ Σήμερα, σύμφωνα με το ΥΠΕΣΔΔΑ «η τυχόν υποβληθείσα αίτηση ανάκτησης εξετάζεται κατ' αρχήν από το Συμβούλιο Ιθαγένειας, που εδρεύει στο ΥΠΕΣΔΔΑ, το οποίο ερευνά αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την ανάκληση της αποσπαστικής απόφασης βάσει των γενικών αρχών του δικαίου περί ανακλήσεως μη νομίμως εκδοθεισών διοικητικών πράξεων». Σε θετική περίπτωση η απόφαση ανακαλείται. Σε αρνητική περίπτωση και εφόσον ο αιτών ζει στη χώρα μας ως ανιθαγενής (δηλαδή του έχει χορηγηθεί Δελτίο Ταυτότητας Ανιθαγενούς) του συστήνεται η διαδικασία κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση. Μέχρι τον Ιούνιο του 2003 είχαν υποβληθεί 111 αιτήσεις εκ των οποίων έγιναν δεκτές 61 ενώ 40 αιτήσεις βρίσκονταν στη διαδικασία της εξέτασης. Η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Κατάργηση Όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (CERD) και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) έχουν υπογραμμίσει σε πρόσφατες εκθέσεις τους ότι η Ελλάδα, μετά την κατάργηση του άρθρου 19 ΚΕΙ, θα έπρεπε «να εφαρμόσει κατάλληλα μέτρα αποκατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας ανάκτησης της ιθαγένειας των προσώπων που την απώλεσαν στο παρελθόν βάσει του άρθρου 19». Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ): 1. εκφράζει την ανησυχία της διότι η ελληνική πολιτεία δεν μερίμνησε και δεν προέβλεψε με τυπικό νόμο τη δυνατότητα επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας των ανωτέρω προσώπων, που την είχαν απολέσει βάσει νομοθεσίας αντίθετης προς το Σύνταγμα και το διεθνές δίκαιο 2. θεωρεί απαραίτητη την άμεση θέσπιση ειδικής νομοθεσίας που θα προβλέπει ρητώς και με σαφήνεια τη διαδικασία επανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας όλων των προσώπων που την απώλεσαν δυνάμει του άρθρου 19 ΚΕΙ και που επιθυμούν να την επανακτήσουν 3. δεν θεωρεί ικανοποιητική τη διαδικασία ανάκτησης της ελληνικής ιθαγένειας βάσει πολιτογράφησης, σύμφωνα με τα άρθρα 58 επ. του ν.2910/2001. Αν όμως η πολιτεία εξακολουθήσει να εφαρμόζει τη διαδικασία της πολιτογράφησης, κρίνεται απαραίτητο να θεσμοθετηθούν με τυπικό νόμο ειδικές, ευνοϊκές διατάξεις που θα εξασφαλίζουν την ταχεία επανάκτηση της ελληνικής ιθαγένειας των προσώπων που έχουν θιγεί 4. καλεί την πολιτεία να προβεί στην κύρωση της Σύμβασης του ΟΗΕ για τη Μείωση της Ανιθαγένειας (1961, σε ισχύ από το 1975) και της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης περί ιθαγένειας (1997, σε ισχύ από το 2000) που υπέγραψε η Ελλάδα στις 06/11/1997. www.nchr.gr, *Κείμενα της ΕΕΔΑ & ειδικά θέματα 2003/Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας βάσει του πρώην άρθρου 19 ΚΕΙ και η επανάκτησή της*

θέλησή του ξένη ιθαγένεια, γιατί λ.χ. πολιτογραφήθηκε χωρίς προηγουμένως να λάβει άδεια από τον Υπουργό Εσωτερικών. Ο πολιτογραφηθείς στην αλλοδαπή δεν απέβαλε αυτόματα την ελληνική ιθαγένεια μόνο για το λόγο ότι δεν ζήτησε να λάβει άδεια, αλλά η παράβαση αυτή του άρθρου 14 έδινε το δικαίωμα στον έλληνα Υπουργό Εσωτερικών να κηρύξει το συγκεκριμένο άτομο έκπρωτο της ελληνικής ιθαγένειας. Ακόμα και κατά την περίοδο που ίσχυε η εν λόγω διάταξη συστηνόταν η με μεγάλη φειδώ και προσοχή εφαρμογή της λόγω της δυνητικής διατύπωσης του άρθρου.²⁸ Παρόμοια διάταξη δεν συμπεριλήφθηκε στο νέο Κ.Ε.Ι.

Γ. Αποστέρηση της ελληνικής ιθαγένειας λόγω αντεθνικής δράσης

Το ψήφισμα ΛΖ'/1947 «περί αποστερήσεως της ελληνικής ιθαγενείας προσώπων αντεθνικώς δρώντων εις το εξωτερικών» που διατηρήθηκε σε ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 33 Ν.Δ. 3370/1955 και τελικά καταργήθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4234/1962, αποτελούσε μια ειδική περίπτωση έκπτωσης. Προέβλεπε την κήρυξη ως έκπτωτων της ελληνικής ιθαγένειας ελλήνων υπηκόων που διέμεναν ή διαμένουν μόνιμα ή προσωρινά στο εξωτερικό και έδρασαν ή δρουν αντεθνικά προς εξυπηρέτηση σκοπών διαλυθέντων ή διαλυθησομένων κομμάτων ή οργανώσεων.

Για τη συγκεκριμένη διάταξη ίσχυαν όσον αφορά τη συνταγματικότητά της, όσα αναφέρθηκαν παραπάνω σχετικά με την έκπτωση λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς την ελληνική ιθαγένεια.²⁹

---

²⁸ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.111-112.

²⁹ Παπασιώπη-Πασιά Ζ., ό.π. σελ.114-115.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ιθαγένεια, εκτός από το να προσδιορίζει τα άτομα στα οποία η υπό κρίση πολιτεία έχει δικαιοδοσία, αποτελεί και δικαίωμα του κάθε ανθρώπου. Το Σύνταγμά μας στο άρθρο 4§3 ορίζει καταρχήν ότι η ελληνική ιθαγένεια είναι *αναφαίρετη* με δύο μόνο ρητές εξαιρέσεις. Ορίζεται επίσης, πως οι προϋποθέσεις και η διαδικασία αφαίρεσης της ελληνικής ιθαγένειας προβλέπονται από ειδικό νόμο, ο οποίος σήμερα είναι ο ν. 3284/2004 περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγενείας. Όμως, ευνόητο είναι ότι ο ειδικός νόμος θα πρέπει να μην έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις του Συντάγματος, κάτι που έχει γίνει αρκετές φορές στο παρελθόν αλλά ακόμα και σήμερα είναι σε ισχύ η διάταξη 17§1 περ. β. Θα πρέπει, λοιπόν, ο νομοθέτης να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στο θέμα αυτό, φροντίζοντας να μη δημιουργεί αντισυνταγματικούς νόμους, αναλογιζόμενος την τεράστια σημασία του θεσμού της ιθαγένειας για το άτομο και το κράτος και τηρώντας τις διεθνείς συμβάσεις και γενικές αρχές που επιβάλλουν την αποφυγή δημιουργίας ανιθαγενών ατόμων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η ιθαγένεια είναι ο δημοσίου δικαίου δεσμός ενός ατόμου προς την πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει, ο οποίος προσδίδεται στο άτομο αποκλειστικά από το κράτος και όχι από το έθνος. Τα φαινόμενα ανιθαγένειας πρέπει να αποφεύγονται, ενώ ως προς το δίκαιο της ιθαγένειας σήμερα τηρούνται η αρχή του αίματος ή η αρχή του εδάφους, η αρχή της ατομικής βούλησης ως βάση της ιθαγένειας και η αρχή της ανεξαρτησίας της ιθαγένειας. Η ιθαγένεια μπορεί να απολεσθεί λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας, λόγω εκπτώσεως, λόγω δήλωσης αποποίησης, λόγω υιοθεσίας από αλλοδαπό, με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα και από τα τέκνα πολιτογραφηθέντων Ελλήνων. Το δίκαιο της ιθαγένειας ρυθμίζεται σήμερα από το ν. 3284/2004 «περί κυρώσεως του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγενείας».

SUMMARY

Citizenship is the public right's link between the person and the state to the people of which the person belongs. It is the state and not the nation that grants a person his/her citizenship. The total absence of one's citizenship is to be avoided. The citizen principals that apply today are *ius sanguinis* or *ius soli*, the principal of individual will and of individuality of citizenship. The perdition of Greek citizenship can occur due to the acquisition of foreign citizenship, as a penalty because of unacceptable behaviour, due to a statement of rejection of the citizenship, due to adoption by a foreigner, by statement after marrying a Greek and by the children of naturalized Greeks. The Code of Greek Citizenship regulates citizenship right in Greece.

ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΛΗΜΜΑΤΑ

ΑΛΛΟΔΑΠΟΣ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

ΑΝΙΘΑΓΕΝΗΣ

ΑΠΟΠΟΙΗΣΗ

ΑΠΩΛΕΙΑ

ΔΙΚΑΙΟ

ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΘΝΟΣ

ΗΜΕΔΑΠΟΣ

ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ

ΙΘΑΓΕΝΗΣ

ΚΡΑΤΟΣ

ΚΤΗΣΗ

ΚΩΔΙΚΑΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

ΛΑΟΣ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΠΟΛΙΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

ΥΙΟΘΕΣΙΑ

ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ

ΥΠ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

MOST IMPORTANT ENTRIES

ABORIGINAL

ABORIGINES

ACQUISITION

ADOPTION

CITIZEN

CITIZENSHIP

CODE

COUNTRY

DOMAIN

DOMESTIC

FOREIGN

FOREIGNER

NATION

NATIONALITY

NATIVE

NATURALIZE

NATURALIZATION

PERDITION

POLITY

RECOGNITION

RIGHT

STATE

STATUTE

STATUTE-BOOK

STATUTORY

TERRITORY

UNCONSTITUTIONAL

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας

ΝΟΜΟΣ 3284/2004 - ΦΕΚ 217/Α/10.11.2004

Περί κυρώσεως του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται ο Κώδικας της Ελληνικής Ιθαγένειας, όπως καταρτίσθηκε από την Επιτροπή του άρθρου 18 παρ. 22 εδάφιο δ' του Ν. 2503/1997 (ΦΕΚ 107/Α'), που συγκροτήθηκε με την υπ' αριθμ. 1529/14.1.2003 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και του οποίου το κείμενο έχει ως ακολούθως:

"ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Άρθρο 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΚΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ι. Με τη γέννηση.

1. Το τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας αποκτά από τη γέννηση του την Ελληνική Ιθαγένεια.
2. Την Ελληνική Ιθαγένεια αποκτά από τη γέννηση του και όποιος γεννιέται σε ελληνικό έδαφος, εφόσον δεν αποκτά με τη γέννηση του αλλοδαπή ιθαγένεια ή είναι άγνωστης ιθαγένειας.

Άρθρο 2

II. Με αναγνώριση.

Αλλοδαπός που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του και αναγνωρίστηκε νόμιμα ως τέκνο Έλληνα, έτσι ώστε να εξομοιώνεται πλήρως με γνήσιο τέκνο του πατέρα του, γίνεται Έλληνας από την αναγνώριση, αν κατά το χρόνο αυτόν είναι ανήλικος.

Άρθρο 3

III. Με υιοθεσία.

Αλλοδαπός, που υιοθετήθηκε πριν την ενηλικίωση του ως τέκνο Έλληνα ή Ελληνίδας, γίνεται Έλληνας από το χρόνο της υιοθεσίας.

Άρθρο 4

IV. Με κατάταξη στις ένοπλες δυνάμεις.

1. Ομογενείς αλλοδαποί εισαγόμενοι στις στρατιωτικές σχολές αξιωματικών ή υπαξιωματικών των ενόπλων δυνάμεων ή κατατασσόμενοι στις ένοπλες δυνάμεις ως εθελοντές, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, αποκτούν αυτοδίκαια την Ελληνική Ιθαγένεια από την εισαγωγή τους στις σχολές ή από την κατάταξη τους.
2. Ομογενείς αλλοδαποί κατατασσόμενοι ως εθελοντές σε καιρό επιστράτευσης ή πολέμου σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια με αίτηση τους στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας χωρίς άλλη διατύπωση.
3. Όσοι από τους αναφερόμενους στην προηγούμενη παράγραφο αποκτούν βαθμό αξιωματικού, μονίμου ή εφέδρου, αποκτούν αυτοδίκαια την Ελληνική Ιθαγένεια.
4. Ο στρατιωτικός όρκος που δίδεται από τους ομογενείς των παραγράφων 1, 2 και 3 αναπληρώνει τον όρκο του Έλληνα πολίτη.

5. Τα τέκνα των ομογενών που αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια σύμφωνα με τις προηγούμενες παραγράφους γίνονται Έλληνες από το ίδιο χρονικό σημείο, ύστερα από αίτηση του γονέα τους προς τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, αν κατά το χρόνο υποβολής της εν λόγω αίτησης είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 5

Προϋποθέσεις πολιτογράφησης.

V. Με πολιτογράφηση.

1. Για τον αλλοδαπό, που επιθυμεί να αποκτήσει την Ελληνική Ιθαγένεια με πολιτογράφηση, απαιτείται να:

α. Είναι ενήλικος κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης πολιτογράφησης.

β. Μην έχει καταδικασθεί τελεσίδικα, κατά την τελευταία δεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης, σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή, ανεξαρτήτως ποινής και χρόνου έκδοσης της καταδικαστικής απόφασης, για εγκλήματα προσβολών του πολιτεύματος, προδοσίας της χώρας, ανθρωποκτονίας από πρόθεση και επικίνδυνης σωματικής βλάβης, εγκλήματα σχετικά με την εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών, τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, διεθνή οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα με χρήση μέσων υψηλής τεχνολογίας, εγκλήματα περί το νόμισμα, αντίστασης κατά της αρχής, αρπαγής ανηλίκων, κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κλοπής, απάτης, υπεξαίρεσης, εκβίασης, τοκογλυφίας, του νόμου περί μεσαζόντων, πλαστογραφίας, ψευδούς βεβαίωσης, συκοφαντικής δυσφήμισης, λαθρεμπορίας, εγκλήματα που αφορούν τα όπλα, αρχαιότητες, την προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας ή τη διευκόλυνση μεταφοράς ή προώθησης τους ή της εξασφάλισης καταλύματος σε αυτούς για απόκρυψη ή για

παραβάσεις της νομοθεσίας για την εγκατάσταση και κίνηση αλλοδαπών στην Ελλάδα, γ. Μην εκκρεμεί σε βάρος του απόφαση απέλασης.

2. Για τον αλλοδαπό που είναι αλλογενής απαιτείται επιπλέον να:

α. Διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα δέκα συνολικά έτη την τελευταία δωδεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης πολιτογράφησης. Για τον ανιθαγενή αλλοδαπό ή για τον αλλοδαπό που έχει αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας αρκεί διαμονή στην Ελλάδα πέντε ετών μέσα στην τελευταία δωδεκαετία πριν από την υποβολή της αίτησης. Στον ανωτέρω κατά περίπτωση απαιτούμενο χρόνο δεν προσμετράται ο χρόνος που διάνυσε ο αλλοδαπός στην Ελλάδα ως διπλωματικός ή διοικητικός υπάλληλος ξένης χώρας. Η χρονική προϋπόθεση της δεκαετούς διαμονής δεν απαιτείται γι' αυτόν που είναι σύζυγος Έλληνα ή Ελληνίδας, διαμένει τουλάχιστον επί μία τριετία στην Ελλάδα και έχει αποκτήσει τέκνο, καθώς και για εκείνον που έχει γεννηθεί και κατοικεί συνεχώς στην Ελλάδα. Για τους συζύγους Ελλήνων διπλωματικών υπαλλήλων που έχουν συμπληρώσει, οποτεδήποτε, ένα έτος διαμονής στην Ελλάδα και υπηρετούν στο εξωτερικό, προσμετράται για τη συμπλήρωση του παραπάνω χρόνου και ο χρόνος παραμονής τους στο εξωτερικό λόγω της υπηρεσίας των Ελλήνων συζύγων τους.

β. Έχει επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και γενικά του ελληνικού πολιτισμού.

3. Αθλητές Ολυμπιακών αθλημάτων που έχουν συμπληρώσει πενταετή νόμιμη παραμονή στην Ελλάδα κατά την τελευταία δωδεκαετία, μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 5 έως 9 του παρόντος Κώδικα, εφόσον έχουν δικαίωμα να αγωνιστούν στην αντίστοιχη ελληνική εθνική ομάδα, σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς του οικείου αθλήματος, μετά από εισήγηση της οικείας εθνικής ομοσπονδίας και σύμφωνη γνώμη της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής.

Άρθρο 6

Δικαιολογητικά.

Ο αλλοδαπός που επιθυμεί να πολιτογραφηθεί ως Έλληνας, υποβάλλει στο Δήμο ή την Κοινότητα του τόπου διαμονής του αίτηση πολιτογράφησης, που απευθύνεται προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και συνοδεύεται από:

α. Δήλωση πολιτογράφησης. Η δήλωση αυτή γίνεται ενώπιον του Δημάρχου ή Προέδρου της Κοινότητας με την παρουσία δύο Ελλήνων πολιτών ως μαρτύρων.

β. Παράβολο, όπως τούτο καθορίζεται από την ισχύουσα, κάθε φορά, νομοθεσία.

Οι ομογενείς δεν υποχρεούνται στην καταβολή παραβόλου.

γ. Αντίγραφο διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου.

δ. Άδεια διαμονής ή άλλο αποδεικτικό έγγραφο νόμιμης διαμονής στη χώρα.

ε. Πιστοποιητικό γέννησης ή, σε περίπτωση ανυπαρξίας τούτου, πιστοποιητικό βάπτισης. Αν ο αλλοδαπός είναι πρόσφυγας και αδυνατεί να προσκομίσει πιστοποιητικό γέννησης, αρκεί η προσκόμιση της απόφασης χορήγησης σε αυτόν πολιτικού ασύλου και

στ. Εκκαθαριστικό σημείωμα ή αντίγραφο δήλωσης φορολογίας εισοδήματος του τελευταίου οικονομικού έτους.

Άρθρο 7

Διαδικασία πολιτογράφησης.

1. Ο Δήμος ή η Κοινότητα εξετάζει την πληρότητα των δικαιολογητικών και διαβιβάζει την αίτηση μαζί με τα δικαιολογητικά στην αρμόδια για θέματα ιθαγένειας υπηρεσία της Περιφέρειας, η οποία εξετάζει, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις των παραγράφων 1 περ. α' και 2 περ. α' του άρθρου 5 για την περαιτέρω εξέταση της

αίτησης από τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Αν δεν συντρέχουν οι πιο πάνω προϋποθέσεις, ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας απορρίπτει την αίτηση.

2. Αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, η αρμόδια υπηρεσία της Περιφέρειας ζητεί την προσκόμιση από τον αιτούντα πιστοποιητικού ποινικού μητρώου για δικαστική χρήση, πιστοποιητικού μη απέλασης και επιπλέον όσα στοιχεία κρίνει η ίδια ή ο ενδιαφερόμενος χρήσιμα για τη διαμόρφωση άποψης για τη γνώση της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού, καθώς και για το ήθος και την προσωπικότητα του. Στη συνέχεια ο φάκελος της υπόθεσης διαβιβάζεται στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μαζί με τα σχετικά δικαιολογητικά και τη γνώμη της αρμόδιας αστυνομικής αρχής του τόπου διαμονής του αλλοδαπού για θέματα που αφορούν στη δημόσια τάξη και ασφάλεια της χώρας.

3. Μετά από την εξέταση του φακέλου η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης καλεί τον αλλοδαπό σε συνέντευξη, σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης του άρθρου 12, προκειμένου η Επιτροπή να διατυπώσει γνώμη προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης σχετικά με την επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού, καθώς και για το ήθος και την προσωπικότητα του. Η κλήση του αλλοδαπού σε συνέντευξη γίνεται με απόδειξη. Μη εμφάνιση του αλλοδαπού δικαιολογείται μόνο για λόγους ανωτέρας βίας. Σε περίπτωση αδικαιολόγητης μη εμφάνισης η αίτηση πολιτογράφησης απορρίπτεται από τον Υπουργό.

Άρθρο 8

Απόφαση πολιτογράφησης.

1. Η πολιτογράφηση γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
2. Η απόφαση που απορρίπτει αίτημα πολιτογράφησης δεν αιτιολογείται. Υποβολή νέας αίτησης για πολιτογράφηση επιτρέπεται μετά την παρέλευση έτους από την απόρριψη της προηγούμενης.

Άρθρο 9

Ορκωμοσία.

1. Η Ελληνική Ιθαγένεια αποκτάται με την ορκωμοσία του αλλοδαπού, που πρέπει να γίνει μέσα σε ένα έτος από τη δημοσίευση της απόφασης πολιτογράφησης στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η απόφαση πολιτογράφησης ανακαλείται, αν ο όρκος δεν δοθεί μέσα στην ετήσια προθεσμία.
2. Ο όρκος που δίδεται έχει ως εξής: «Ορκίζομαι να φυλάττω πίστη στην Πατρίδα, υπακοή στο Σύνταγμα και τους νόμους του κράτους καινά εκπληρώνω ευσυνείδητα τα καθήκοντα μου ως Έλληνας πολίτης».
3. Ο όρκος δίδεται ενώπιον του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης μπορεί να ορίζεται ότι ο όρκος δίδεται ενώπιον άλλου οργάνου. Για την ορκωμοσία συντάσσεται σχετικό πρωτόκολλο.

Άρθρο 10

Πολιτογράφηση ομογενών που διαμένουν στο εξωτερικό.

1. Η αίτηση πολιτογράφησης ομογενών που διαμένουν στο εξωτερικό υποβάλλεται στον Έλληνα Πρόξενο του τόπου κατοικίας τους, ο οποίος τη διαβιβάζει στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης με έκθεση του, στην οποία περιλαμβάνονται απαραίτητως

στοιχεία που τεκμηριώνουν την ιδιότητα του αιτούντος ως ομογενούς.

Μαζί με την αίτηση υποβάλλονται και τα εξής:

α. Δήλωση πολιτογράφησης, η οποία γίνεται ενώπιον του Προξένου, παρουσία δύο Ελλήνων πολιτών ως μαρτύρων.

β. Αντίγραφο διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου.

γ. Πιστοποιητικό γέννησης ή, σε περίπτωση ανυπαρξίας τούτου, πιστοποιητικό βάπτισης και

δ. Πιστοποιητικό ποινικού μητρώου των αλλοδαπών αρχών.

2. Η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ύστερα από εξέταση των στοιχείων του φακέλου του ομογενούς και τη γνώμη του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης για θέματα που αφορούν τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, εισηγείται στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης την αποδοχή ή μη του αιτήματος για πολιτογράφηση.

3. Οι διατάξεις των άρθρων 8 και 9 εφαρμόζονται και για την πολιτογράφηση του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 11

Κτήση Ελληνικής Ιθαγένειας από τέκνα πολιτογραφημένου.

Τα τέκνα του αλλοδαπού ή της αλλοδαπής που πολιτογραφείται γίνονται Έλληνες, χωρίς άλλη διατύπωση, αν κατά την πολιτογράφηση είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 12

Επιτροπή Πολιτογράφησης.

1. Στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης συνιστάται πενταμελής Επιτροπή Πολιτογράφησης, η οποία αποτελείται από:

- α) Τον προϊστάμενο της Γενικής Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης ως Πρόεδρο,
- β) ένα μέλος Δ.Ε.Π., στο γνωστικό αντικείμενο της Κοινωνιολογίας, Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, που προτείνεται από τον Πρόεδρο του οικείου Τμήματος με τον αναπληρωτή του,
- γ) ένα μέλος Δ.Ε.Π., στο γνωστικό αντικείμενο της Ψυχολογίας, Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, που προτείνεται από τον Πρόεδρο του οικείου Τμήματος με τον αναπληρωτή του,
- δ) τον προϊστάμενο της Διεύθυνσης Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και
- ε. τον προϊστάμενο του οικείου Τμήματος Ιθαγένειας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

2. Η Επιτροπή συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Με την ίδια απόφαση ορίζονται οι αναπληρωτές του Προέδρου και των μελών της Επιτροπής. Χρέη γραμματέα της Επιτροπής Πολιτογράφησης ασκεί υπάλληλος του κλάδου Π Ε Διοικητικού που υπηρετεί στη Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, που ορίζεται μαζί με τον αναπληρωτή του με την ίδια ανωτέρω απόφαση. Στην Επιτροπή Πολιτογράφησης συμμετέχει ως εισηγητής, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο υπάλληλος που χειρίζεται την υπόθεση.

3. Η θητεία των μελών της Επιτροπής Πολιτογράφησης είναι διετής.

4. Με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης καθορίζεται η αμοιβή των μελών της Επιτροπής, του γραμματέα και του εισηγητή.

Άρθρο 13

Τιμητική πολιτογράφηση.

Με Προεδρικό Διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογημένη πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μπορεί να πολιτογραφηθεί Έλληνας, χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 5 και των άρθρων 6, 7 και 8, αλλοδαπός που προσέφερε στην Ελλάδα εξαιρετικές υπηρεσίες ή του οποίου η πολιτογράφηση μπορεί να εξυπηρετήσει εξαιρετικό συμφέρον της χώρας.

Άρθρο 14

VI. Ειδικές περιπτώσεις κτήσης ιθαγένειας.

1. Τέκνο που γεννήθηκε πριν από την 8.5.1984 από μητέρα Ελληνίδα κατά το χρόνο του τοκετού ή της τέλεσης του γάμου από τον οποίο γεννήθηκε το τέκνο, γίνεται Έλληνας, αν δηλώσει τη σχετική βούληση του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας του ή της διαμονής του.
2. Τέκνο που γεννήθηκε από Έλληνα πατέρα και αλλοδαπή μητέρα πριν από την ισχύ του Ν. 1250/1982 (16.7. 1982), εφόσον θεωρείται γνήσιο σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 7 παράγραφος 3 του ανωτέρω νόμου, γίνεται Έλληνας, αν δηλώσει τη σχετική βούληση του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας του ή της διαμονής του.
3. Η κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας στις περιπτώσεις των προηγούμενων παραγράφων διαπιστώνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.
4. Τα τέκνα αυτών που αποκτούν την Ελληνική Ιθαγένεια, σύμφωνα με το παρόν άρθρο, γίνονται Έλληνες χωρίς άλλη διατύπωση, αν κατά την ημερομηνία της δήλωσης είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 15

1. Ομογενείς που κατοικούν σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια μετά από σχετική αίτηση προς την Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας τους εφόσον:

α) Είναι ενήλικοι και

β) Δεν μπορεί να διαπιστωθεί η Ελληνική τους Ιθαγένεια βάσει των Συνθηκών Άγκυρας και Λωζάννης.

2. Την Ελληνική Ιθαγένεια αποκτά ο ομογενής, εφόσον δεν συντρέχουν οι αρνητικές προϋποθέσεις της περ. β' της παραγράφου 1 του άρθρου 5του παρόντος νόμου, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Για την ιδιότητα του ως ομογενούς γνωμοδοτεί τριμελής επιτροπή, η οποία αποτελείται από τον Έλληνα Πρόξενο, ως πρόεδρο, και δύο μέλη. Με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εξωτερικών ορίζονται τα μέλη κάθε επιτροπής και η αμοιβή τους. Οι οριζόμενοι ως μέλη της επιτροπής πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες.

Για τη διακρίβωση της ιδιότητας του ομογενούς η ανωτέρω επιτροπή καλεί τον ενδιαφερόμενο σε συνέντευξη και συνεκτιμά οποιαδήποτε στοιχεία προσκομίσει ο τελευταίος, από τα οποία μπορεί να συναχθεί η ιδιότητα του αυτή.

3. Η αίτηση με τα υποβληθέντα στοιχεία και τη γνωμοδότηση της Επιτροπής της προηγούμενης παραγράφου για την ιδιότητα του αιτούντος ως ομογενούς διαβιβάζονται από την αρμόδια Προξενική Αρχή στην οικεία Περιφέρεια, προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας. Πριν από την έκδοση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας για τη χορήγηση της Ελληνικής Ιθαγένειας, γνωμοδοτούν ειδικές επιτροπές που συγκροτούνται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εξωτερικών και Δημόσιας Τάξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια κοινή υπουργική απόφαση καθορίζεται ο αριθμός των επιτροπών, η αμοιβή των μελών τους και του γραμματέα τους, η τοπική αρμοδιότητα και ο

τρόπος λειτουργίας τους. Με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από πρόταση των συναρμοδίων Υπουργείων, ορίζονται τα μέλη των ειδικών επιτροπών. Ένα από τα μέλη για κάθε ειδική επιτροπή ορίζεται υποχρεωτικά από την αντιπροσωπευτικότερη οργάνωση των ομογενών της Περιφέρειας. Σε περίπτωση αδυναμίας προσδιορισμού της αντιπροσωπευτικότερης οργάνωσης ορίζεται ως μέλος της Επιτροπής εκπρόσωπος που προτείνεται από το Προεδρείο του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού.

Έργο των ανωτέρω ειδικών επιτροπών είναι, με βάση τα διαβιβασθέντα στοιχεία από την οικεία Προξενική Αρχή, η πρόσθετη γνωμοδότηση για την ιδιότητα ως ομογενών αυτών που ζητούν την Ελληνική Ιθαγένεια. Για τη διαμόρφωση της γνώμης τους οι εν λόγω επιτροπές συνεκτιμούν και τη συνέντευξη που δόθηκε στην τριμελή επιτροπή της προηγούμενης παραγράφου.

4. Η Ελληνική Ιθαγένεια αποκτάται με τη δόση του όρκου από τον ομογενή. Ο όρκος δίδεται εντός έτους από τη δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, ενώπιον του Έλληνα Προξένου ή του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Ο τύπος του όρκου έχει ως εξής: «Ορκίζομαι να φυλάττω πίστη στην Πατρίδα, υπακοή στο Σύνταγμα και στους νόμους και να εκπληρώνω ευσυνείδητα τα καθήκοντα μου ως Έλληνας πολίτης». Για την ορκωμοσία συντάσσεται σχετικό πρωτόκολλο.

Μετά τη δόση του όρκου από τον ομογενή, τα ανήλικα και άγαμα τέκνα του γίνονται Έλληνες από το ίδιο χρονικό σημείο και μαζί με το γονέα τους εγγράφονται στα μητρώα αρρένων και τα δημοτολόγια δήμου ή κοινότητας που επιθυμεί ο γονέας, με βάση τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην ανωτέρω απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας. Όσα από τα στοιχεία αυτά δεν καλύπτονται από την παραπάνω απόφαση συμπληρώνονται με την προσκόμιση οποιουδήποτε πρόσφορου αποδεικτικού στοιχείου.

Άρθρο 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΑΠΩΛΕΙΑ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ι. Λόγω κτήσης αλλοδαπής ιθαγένειας.

1. Αποβάλλει την Ελληνική Ιθαγένεια, μετά από άδεια του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, όποιος: α) Απέκτησε με τη βούληση του αλλοδαπή ιθαγένεια, ή β) Ανέλαβε δημόσια υπηρεσία σε αλλοδαπό κράτος, εφόσον η ανάληψη της υπηρεσίας αυτής συνεπάγεται κτήση της ιθαγένειας του εν λόγω κράτους. Η άδεια δύναται για εξαιρετικούς λόγους να παρέχεται και μετά την κτήση της αλλοδαπής ιθαγένειας, οπότε η αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας επέρχεται από την παροχή της άδειας.

2. Αποβάλλει επίσης την Ελληνική Ιθαγένεια όποιος έχει αποκτήσει και αλλοδαπή ιθαγένεια, εφόσον γίνει δεκτή από τον πιο πάνω Υπουργό αίτηση του περί αποβολής της Ελληνικής Ιθαγένειας. Στην περίπτωση αυτή η αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας επέρχεται από την αποδοχή της αίτησης.

3. Η κατά την παρ. 1 άδεια παρέχεται και η κατά την παρ. 2 αποδοχή της αιτήσεως γίνεται μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Δεν δύναται να παρασχεθεί η άδεια ή να γίνει δεκτή αίτηση, εάν ο αιτών υπέχει ή καθυστερεί στρατιωτική υποχρέωση ή διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα.

Άρθρο 17

ΙΙ. Λόγω εκπτώσεως.

1. Μπορεί να κηρυχθεί έκπτωτος της ελληνικής ιθαγένειας:
α. Όποιος ανέλαβε δημόσια υπηρεσία σε αλλοδαπό κράτος και, μετά από πρόσκληση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης προς αυτόν να

απόσχει εντός οριζόμενης προθεσμίας από την υπηρεσία αυτή, ως αντίθετη προς τα συμφέροντα της χώρας, εμμένει σε αυτή, και

β. Όποιος κατά τη διαμονή του στην αλλοδαπή ενήργησε προς όφελος αλλοδαπού κράτους πράξεις ασυμβίβαστες προς την ιδιότητα του Έλληνα και αντίθετες προς τα συμφέροντα της Ελλάδας.

2. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο έκπτωση απαγγέλλεται με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, η δε απώλεια της ιθαγένειας επέρχεται από τη δημοσίευση της απόφασης αυτής στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

3. Η κατά το άρθρο αυτό κήρυξη κάποιου ως εκπτώτου της Ελληνικής Ιθαγένειας ενεργεί ατομικά και δεν επηρεάζει την ιθαγένεια του, της συζύγου και των ανήλικων ή ενήλικων τέκνων του.

Άρθρο 18

III. Λόγω δήλωσης αποποίησης.

Επιτρέπεται η αποποίηση της ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος είναι ενήλικος, δηλώνει ότι έχει παύσει να υφίσταται πλέον γνήσιος δεσμός του με τη Χώρα και διαμένει στην αλλοδαπή. Για την αποποίηση υποβάλλονται δήλωση ενώπιον του Έλληνα προξένου του τόπου διαμονής του ενδιαφερομένου και αίτηση προς τον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Η αποδοχή της αίτησης γίνεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο χρόνος απώλειας της ιθαγένειας ανατρέχει στο χρόνο αποδοχής της αίτησης.

Άρθρο 19

IV. Απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας τέκνων πολιτογραφηθέντων Ελλήνων.

1. Τα τέκνα πολιτογραφηθέντων Ελλήνων, τα οποία έγιναν Έλληνες σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 11, μπορούν να αποβάλουν την ελληνική ιθαγένεια, αν:

α) Είναι αλλογενή.

β) Διατηρούν την ιθαγένεια που είχαν κατά την πολιτογράφηση του γονέα τους και

γ) Δηλώσουν τη θέληση τους για αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας στο Δήμαρχο ή στον Πρόεδρο της Κοινότητας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας τους ή της διαμονής τους, μέσα σε ένα έτος από την ενηλικίωση τους. Αντίγραφο της δήλωσης υποβάλλεται αμέσως από τις παραπάνω αρχές στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

2. Για την αποβολή της Ελληνικής Ιθαγένειας εκδίδεται απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 20

V. Λόγω υιοθεσίας από αλλοδαπό.

Έλληνας που υιοθετήθηκε πριν από την ενηλικίωση του ως τέκνο αλλοδαπού, δύναται μετά από αίτηση του υιοθετήσαντος, εάν αποκτά την ιθαγένεια αυτού, να αποβάλει την Ελληνική ιθαγένεια με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ο οποίος εκτιμά τις ειδικές συνθήκες, μετά από γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Η αίτηση δεν μπορεί να γίνει δεκτή, εάν ο υιοθετηθείς υπέχει ή καθυστερεί στρατιωτική υποχρέωση ή διώκεται για κακούργημα ή πλημμέλημα.

Άρθρο 21

VI. Απώλεια με δήλωση λόγω γάμου με Έλληνα.

Αλλοδαπή που απέκτησε την Ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με Έλληνα και διατηρεί αλλοδαπή ιθαγένεια, αποβάλλει την Ελληνική ιθαγένεια, αν δηλώσει τη σχετική βούληση της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της. Για την αποβολή της Ελληνικής ιθαγένειας εκδίδεται διαπιστωτική απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

Άρθρο 22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Ελληνίδα που απέβαλε την Ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου της με αλλοδαπό την ανακτά, αν δηλώσει τη σχετική βούληση της στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου της κατοικίας της ή της διαμονής της.

Άρθρο 23

Τέκνο που γεννήθηκε από Ελληνίδα μητέρα και απώλεσε την Ελληνική ιθαγένεια, λόγω νομιμοποίησης ή αναγνώρισης από αλλοδαπό πατέρα, την ανακτά, αν δηλώσει τη σχετική βούληση του στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή στην Ελληνική Προξενική Αρχή του τόπου κατοικίας του ή διαμονής του. Τα τέκνα αυτών που αποκτούν την Ελληνική ιθαγένεια, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού, γίνονται Έλληνες, αν κατά την ημερομηνία της δήλωσης είναι ανήλικα και άγαμα.

Άρθρο 24

Η ανάκτηση της Ελληνικής ιθαγένειας στις περιπτώσεις των προηγούμενων άρθρων διαπιστώνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

Άρθρο 25

Αρμόδια όργανα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΕΠΙ ΘΕΜΑΤΩΝ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

1. Όλα τα θέματα της ιθαγένειας υπάγονται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.
2. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας διαπιστώνεται η κτήση ή μη της Ελληνικής ιθαγένειας προσώπων που ζητούν να καθορισθεί η ιθαγένεια τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος Κώδικα, καθώς και με τις προϊσχύουσες αυτού σχετικές διατάξεις και τις διεθνείς συμβάσεις και συνθήκες.

Άρθρο 26

Δικαιοδοσία επί αμφισβητήσεων ιθαγένειας.

Ο Υπουργός Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είναι αποκλειστικά αρμόδιος να αποφαινεται για κάθε αμφισβήτηση ιθαγένειας, μετά από αιτιολογημένη σύμφωνη γνώμη του Συμβουλίου Ιθαγένειας. Η απόφαση δημοσιεύεται σε περίληψη στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο.

Άρθρο 27

Πιστοποιητικά Ελληνικής Ιθαγένειας.

1. Ο Δήμαρχος και ο Πρόεδρος Κοινότητας εκδίδουν πιστοποιητικά της Ελληνικής ιθαγένειας των δημοτών βάσει του δημοτολογίου, στα οποία αναφέρεται και η νομική βάση κτήσης της ιθαγένειας.
2. Τα ανωτέρω πιστοποιητικά αποδεικνύουν την Ελληνική Ιθαγένεια μέχρι να αποδειχθεί το αντίθετο.

Άρθρο 28

Συμβούλιο Ιθαγένειας.

1. Το Συμβούλιο Ιθαγένειας γνωμοδοτεί για θέματα ιθαγένειας κατά τις κείμενες διατάξεις.
2. Το Συμβούλιο Ιθαγένειας αποτελείται από:
  - α) Τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, ως Πρόεδρο.
  - β) Έναν Νομικό Σύμβουλο του Κράτους.
  - γ) Έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, καθώς και έναν καθηγητή ή αναπληρωτή καθηγητή του Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, ημεδαπού πανεπιστημίου.
  - δ) Τον αρμόδιο Γενικό Διευθυντή του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, και
  - ε) Τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.Τα μέλη του Συμβουλίου που απουσιάζουν ή κωλύονται αναπληρώνονται από τους οριζόμενους ή τους νόμιμους αναπληρωτές τους.
3. Στο Συμβούλιο μετέχει χωρίς ψήφο και ο Προϊστάμενος του αρμόδιου Τμήματος της Διεύθυνσης Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης, που εισηγείται τα προς συζήτηση θέματα, τον οποίο αναπληρώνει ο νόμιμος αναπληρωτής του.
4. Για τη λειτουργία του Συμβουλίου Ιθαγένειας εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 13-15 του Ν.

2690/1999 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 45 Α').

Άρθρο 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Όπου στη νομοθεσία γίνεται χρήση του όρου «αλλοδαπός», ως αλλοδαπός θεωρείται, εφόσον δεν προκύπτει το αντίθετο και ο ανιθαγενής.

Άρθρο 30

Ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια κτήση ή απώλεια της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Άρθρο 31

Οι προθεσμίες του άρθρου 4 του Ν. 2690/1999 δεν ισχύουν για υποθέσεις που αφορούν κτήση, αναγνώριση, απώλεια και ανάκτηση της Ελληνικής Ιθαγένειας.

Άρθρο 32

Με Προεδρικά Διατάγματα καθορίζονται:

1. α) Τα σχετικά με την απόδειξη των λόγων έκπτωσης της Ελληνικής Ιθαγένειας κατά τις διατάξεις του άρθρου 17 και η αντίστοιχη διαδικασία.
- β) Κάθε αναγκαία για την εκτέλεση αυτού του Κώδικα λεπτομέρεια.
2. Προϋφιστάμενα διατάγματα εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι την έκδοση των διαταγμάτων της προηγούμενης παραγράφου, εφόσον το περιεχόμενό τους δεν αντιβαίνει στις διατάξεις του παρόντος.

Άρθρο 33

Εκκρεμείς κατά την έναρξη ισχύος του Κώδικα αυτού αιτήσεις πολιτογράφησης που συνοδεύονται από τα προβλεπόμενα δικαιολογητικά εξετάζονται σύμφωνα με τις προϊσχύουσες διατάξεις.

Άρθρο 34

Καταργούμενες διατάξεις.

Καταργείται το Ν.Δ. 3370/1955 «Περί κυρώσεως του Κωδικός Ελληνικής Ιθαγένειας» (ΦΕΚ258/Α'), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, καθώς και κάθε άλλη διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας, η οποία είτε είναι αντίθετη με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού είτε αφορά σε θέμα που ρυθμίζεται από αυτόν.

Άρθρο 35

Διατηρούμενες διατάξεις.

Διατηρούνται σε ισχύ:

- α) Το άρθρο 40 του Ν. 1832/1989 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της νομοθεσίας για την τοπική αυτοδιοίκηση, την αποκέντρωση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ54/Α'),
- β) Η παρ. 11 του άρθρου 1 του Ν. 2790/ 2000 «Αποκατάσταση των παλιννοστούντων ομογενών από την τέως Σοβιετική Ένωση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 24 Α'),
- γ) Τα άρθρα 59 παρ. 1 περ. β' και 76 παρ. 6 του Ν. 2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 91/Α'), και
- δ) Το άρθρο 8 παρ. 5 του Ν. 3146/2003 «Οργάνωση και άσκηση εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 125 Α')."

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεση του ως νόμου του Κράτους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

Δαγτόγλου, Π.Δ., «*Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα Β΄*», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2005

Δημητρόπουλος Α., «*Συνταγματικά Δικαιώματα-Γενικό Μέρος*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007

Δημητρόπουλος Α., «*Συνταγματικά Δικαιώματα-Ειδικό Μέρος*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007

Καραγιάννη, Τ., «*Ιθαγένεια: Η πολιτογράφηση στην Ελλάδα*», εκδόσεις Σάκκουλα, 1985

Κρίσπη – Νικολετοπούλου, Ε., «*Η ιθαγένεια. Γενική θεωρία – Συγκριτικόν δίκαιον*», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1965

Κρίσπης, Η., «*Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο: Γενικό μέρος*», εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1979

Παπασιώπη – Πασιά, Ζ. «*Δίκαιο ιθαγένειας. Κτήση και απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας*», εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1987

Ρούκουνας Ε., «*Διεθνής προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων*», εκδόσεις Εστία-Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου, Αθήνα 1995

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

www.apodimos.com: Λάγγαρης Π., *Ο νέος κώδικας της ελληνικής ιθαγένειας*

www.lawnet.gr : Χαρούλα Κωνσταντινίδου, *Πολιτογράφηση των συζύγων στην Ελλάδα*

www.nchr.gr: *Κείμενα της ΕΕΔΑ & ειδικά θέματα 2003/Απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας βάσει του πρώην άρθρου 19 ΚΕΙ και η επανάκτησή της*

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Κουβαρά Δήμητρα, *«Η απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας»*, 2005

Ψυχράμη Αθανασία, *«Η Ιθαγένεια»*, 2004

